

Kontor for etter-, videreutdanning og oppdrag

Saksbehandler: Tone Reistad
Tlf: +47 55 58 75 57

HØGSKOLEN
I BERGEN

BERGEN UNIVERSITY COLLEGE

Helsedirektoratet
Postboks 7000
0130 Oslo

Vår dato: 27.01.2015

Vår ref: 2012/5674

Deres dato:

Deres ref: 12/9952

Evalueringsrapport «Folkehelse og nærmiljøkvaliteter – Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO»

Det vises til tildelingsbrev datert 10.12.2012 «Tilskudd til kompetanse- og utviklingsprogram om folkehelse og nærmiljøkvaliteter» og tildelingsbrev datert 26.11.2013 «Kompetanse- og utviklingsprogram om folkehelse og nærmiljøkvaliteter – universiteter og høyskoler».

Vedlagt følger HiBs evalueringsrapport for Kompetanseprogrammet, som er gjennomført som et samarbeidsprosjekt mellom Høgskolen i Bergen og Hordaland Fylkeskommune.

Med hilsen

Kristin Reiso Lawther
kontorsjef
Kontor for etter-,
videreutdanning og oppdrag

Tone Reistad
rådgiver

HØGSKOLEN I BERGEN
BERGEN UNIVERSITY COLLEGE

+47 55 58 75 00
post@hib.no
hib.no

ORG.NR: 974 652 366

CAMPUS KRONSTAD:

Inndalsveien 28
5063 Bergen

CAMPUS MØLLENDALSVEIEN:

Møllendalsveien 6-8
5009 Bergen

POST:

Postboks 7030
N-5020 Bergen

FAKTURA | INVOICE:

Fakturamottak
Postboks 363 Alnabru
N-0614 Oslo

Evalueringsrapport

«Folkehelse og nærmiljøkvaliteter – Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO»

Innhold

1. Forord.....	4
2. Løsning av oppdraget i Hordaland: Kort skisse.....	4
Våren 2013:	4
Høsten 2013:.....	5
Våren 2014:	5
Høsten 2014.....	6
Våren 2015	6
3. Kort beskrivelse av prosjektet i Hordaland	6
4. Oppsummering/evaluering av prosjektet i Hordaland	8
4.1 Samarbeid Høgskolen i Bergen og Hordaland fylkeskommune, regionalavdelingen.....	8
4.2 Selve kompetansehevingskurset	9
4.3 Spredning/videreføring	9
4.4 Evaluering fra deltakerne på kompetanseprogrammet etter de tre første samlingene.....	10
4.5 Evaluering etter erfaringssamlingen 14.01.15.....	10
5. Avslutning	11

Vedleggsoversikt:

1. Invitasjon og oversikt over programmet i kompetanseprogrammet
2. Første samling, 21.10.13
3. Andre samling, 20.11.13
4. Tredje samling, 03.04.14
5. Dialogmøte 13.01.15 med representanter fra Helsedirektoratet og ledelse HiB, referat
6. a) Erfaringssamling 14.01.15, program
b) Erfaringssamling 14.01.15, referat fra presentasjoner
c) Erfaringssamling 14.01.15, kunngjøring/informasjon på HiBs nettside

«Folkehelse og nærmiljøkvaliteter – Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO»

1. Forord

Dette er en evaluering av kompetanseprogrammet «Folkehelse og nærmiljøkvaliteter – Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO» som Høgskolen i Bergen (HiB) og Hordaland Fylkeskommune (HFK) har hatt ansvaret for. Kompetanseprogrammet, som evalueres her, er et utdanningstilbud som ble gjennomført i Hordaland. Helsedirektoratet ga i 2012 tilbud til fem fylkeskommuner og fire høyskole-/universitetsmiljø om å ta del i et utprøvningsprogram innenfor «Folkehelse og nærmiljøkvaliteter». Hordaland og de andre fylkene Finnmark, Nordland, Vest Agder og Aust Agder har ulike løsninger på oppdraget fra Helsedirektoratet og dette synliggjøres i den nasjonale evalueringsrapporten som vil foreligge 15. februar 2015.

Etter søknad 03.12.12 ble det av Helsedirektoratet tildelt midler (Tilskuddsordningen: «Kompetanse- og utviklingsprogram om folkehelse og nærmiljøkvaliteter – universitet og høyskoler - Kapittel 719 post 21 Nærmiljøkvaliteter) til HiB, som i samarbeid med HFK hadde initiert samarbeid for å utvikle et kompetanseprogram innenfor «Folkehelse og nærmiljøkvaliteter».

Utviklingsmål for tildelingen fra Helsedirektoratet var:

- a) Å utvikle kunnskap om hvordan ulike nærmiljøfaktorer kan påvirke folks helse
- b) Å utvikle tverrsektoriell kompetanse om betydningen av gode nærmiljøer og gjennomføring av tiltak
- c) Å utvikle og legge opp til et utprøvningsarbeid i kommuner som bidrar til styrking av nærmiljøkvaliteter sett i et folkehelseperspektiv
- d) Å bidra til at tiltak fra utprøvingen forankres i kommunale planer
- e) Å bidra til etablering av kompetansegivende tilbud om folkehelse og planlegging utvikles ved den enkelte høyskole
- f) Det tas sikte på å legge opp til følge- og sluttevaluering

2. Løsning av oppdraget i Hordaland: Kort skisse

Våren 2013:

- Det ble gjennomført flere konstruktive møter med fagansatte fra ulike avdelinger og flere fagmiljø ved HiB sammen med HFK, regionalavdelingen, hvor oppdraget ble diskutert og konkretisert. Med bakgrunn i valg av SFO som den arenaen i nærmiljøet hvor vi ønsket å vinkle tematikken for kompetanseprogrammet, kom vi fram til følgende tittel på prosjektet: ***Folkehelse og nærmiljøkvaliteter – helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO.***

- Det ble nedsatt en tverrfaglig prosjektgruppe for videre arbeid med og gjennomføring av prosjektet:
 - Bjørg Oddrun Hallås, prosjektleder, førstelektor, HiB, AL, Idrett
 - Nina Grieg Viig, HiB, AL, prodekan for forskning
 - Else-Marie B. Aarø, spesialrådgiver folkehelse, Hordaland fylkeskommune, regionalavdeling
 - Aina Haugstad, rådgiver folkehelse, Hordaland fylkeskommune, regionalavdeling
 - Anne-Mette Nesje Porten, rådgiver folkehelse, Hordaland fylkeskommune, regionalavdeling
 - Asle Holthe, førsteamanuensis PhD, HiB, AL, Mat & helse
 - Hege Wergedahl, professor, HiB, AL, Mat & helse
 - Kjell Henriksbø, høgskolelektor, HiB, AHS, Institutt for sosialfag og vernepleie
 - Torbjørn Lundhaug, høgskolelektor HiB, AL, Idrett
 - Hedvig Rørvik, senere Tone Reistad, rådgivere HiB, kontor for etter-, videreutdanning og oppdrag
- Både HiB og HFK deltok på nasjonale samlinger i Oslo i regi av Helsedirektoratet, avd. miljø og helse – folkehelsedivisjonen med presentasjon av programmet i Hordaland og deltakelse i dialogen rundt alle fylkenes løsning av oppdraget.
- Med utgangspunkt i folkehelseprofiler utpekte HFK tre aktuelle kommuner for deltakelse i prosjektet, og invitasjon ble sendt til utvalgte kommuner med forespørsel om deltakelse i pilotprosjektet: «Folkehelse og nærmiljøkvaliteter - Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO», (Vedlegg 1)

Høsten 2013:

- Oppstart av kompetanseprogrammet (Vedlegg 1) med deltakere fra åtte SFO'er i tre kommuner (Bergen, Sund og Osterøy), med ca 20 deltakere totalt.
 - Første samling: 21.10.13 (Vedlegg 2)
 - Andre samling: 20.11.13 (Vedlegg 3)
 - - Brev fra Helsedirektoratet om tiltaksmidler til fordeling i kommunene i regi av fylkeskommunen
- Deltagelse på samling i Oslo med representanter fra alle fylkene. Samlingen ble ledet av Helsedirektoratet, avd. miljø og helse – folkehelsedivisjonen

Våren 2014:

- Veiledning fra HiB- ansatte ute på hver skole/SFO. HFK deltok på møtene.

- Felles møter med Kommuneledelse, rektorer og SFO- ansatte i de tre kommunene i mars 2014. Mål: Tydeligere implementering, samt gjennomgang av prosessen for utvikling av prosjekter/ utdeling av tiltaksmidler fra Helsedirektoratet.
- Tredje samling i kompetanseprogrammet: 03.04.14 (Vedlegg 4)
- Endelig tildeling av prosjektmidler til kommunene våren 2014.
- God oppfølging av den enkelte SFO fra HFK
- Deltagelse på samling i Oslo i regi av Helsedirektoratet, avd. miljø og helse – folkehelsedivisjonen

Høsten 2014

- Deltagelse på samling i Bodø i regi av Helsedirektoratet, avd. miljø og helse – folkehelsedivisjonen. Dette var siste samling med oppsummeringer fra fylkene og oppstart av nasjonal evaluering.
- Oppstart av den nasjonale evalueringen: Oppdrag til Universitetet i Agder (UiA) og Høgskolen i Bergen (HiB). Oppdraget ledes av UiA og fra HiB deltar Bjørg Oddrun Hallås. Rapporten ferdigstilles 15. februar 2015.

Våren 2015

- Dialogmøte med representanter fra Helsedirektoratet, representanter fra ledelsen ved HiB og prosjektgruppen 13.01.15 (Vedlegg 5)
- Erfaringssamling med presentasjoner fra deltakende kommuner og ulike faglige innlegg – dagskonferanse 14.01.15 (Vedlegg 6 a, b, c)
- Siste evalueringsmøte i prosjektgruppen: torsdag 15.01.15
- Nasjonal evalueringsrapport ferdigstilles 15.februar 2015

Gjennom hele prosjektet har det vært samarbeidsmøter/planleggingsmøter mellom HIB og HFK.

3. Kort beskrivelse av prosjektet i Hordaland

Prosjektgruppen, bestående av representanter fra ulike avdelinger ved HiB og representanter fra HFK, regionalavdelingen, utviklet et kompetanseprogram med tittel: *Folkehelse og nærmiljøkvaliteter - Helsefremmende nærmiljøkvaliteter for SFO*. Tilbud om deltagelse gikk ut til ansatte og ledere ved åtte SFO'er i tre kommuner i Hordaland. Kompetansehevingskurset gav ikke studiepoeng, men ble gjennomført med to samlinger høst 2013, en samling våren 2014 og en samling i januar 2015. Innholdet i kompetanseprogrammet var:

- 1) Styringsdokumenter for folkehelsearbeidet. Begrepsavklaring og skole/SFO som arena for folkehelsearbeidet. Kommunehelseprofiler. Kartleggingsverktøy. Deltakernes presentasjon av egen SFO.
- 2) Prosess rundt kartlegging av mat og måltider og fysisk aktivitet. Sosial inkludering. Tiltaksutvikling. Prosedyrer for veiledning i de ulike SFO-prosjektene.
- 3) Involvering av nærmiljøet og tverrsektorielt arbeid. Motivering av ansatte i SFO/skole og samarbeid med FAU. Medvirkning/samarbeid: SFO -skole-kommune. Barnas brede deltakelse i aktiviteter. Presentasjon av prosjekter. Avtaler om veiledning.
- 4) Erfaringsamling med bl.a presentasjon av prosjektene arrangert som dagsseminar med inviterte foredragsholdere og gjester (Vedlegg 6).

Veiledning både på samlingene og veiledning ute i de enkelte prosjektene på skolene/SFO'ene ble organisert ved at både fagansatte fra HiB og rådgivere fra HFK gjennomførte den sammen. Fylkeskommunen fulgte deretter opp den enkelte SFO pr telefon, mail og besøk. Våren 2014 ble det også gjennomført møter med hver kommuneledelse, skole og SFO for å forankre prosjektene.

I Hordaland har følgende tre kommuner og følgende skoler deltatt med følgende prosjekter:

- Bergen kommune:
 - Slettebakken skole: «*Godt kosthold for en god hverdag*»
 - Christi Krybbe skoler: *Idrettslek og basisferdigheter. «Vidareutvikle samarbeid mellom SFO/skule og eit idrettslag for å gje eit breiare tilbod om idrettsleik og styrke basisferdigheiter hos barna også gjennom auka involvering av foreldre»*
 - Løvås oppveksttun: *-Frisbeegolf for alle i Lynghaugparken.*
- Osterøy kommune:
 - Lonevåg skule «*Prosjekt Husavatnet*»
 - Valestrand skule «*Prosjekt for uteområdet ved Valestrand skule*».
- Sund kommune:
 - Pollen skule: *"SFO som arena for variert fysisk aktivitet og leik"*¹
 - Skogsvåg skule: *" -Nærmiljøarena – Skogsvåg skule».*
 - Stranda skule: «*Tarzanløype/aktivitetsløype*».

¹ Prosjektet ved Pollen skule er ikke gjennomført ved skolen, pga. kommunalt vedtak om flytting til Skogsvåg skule. Prosjektet for Skogsvåg skule omfatter også Pollen skule fra våren 2015

4. Oppsummering/evaluering av prosjektet i Hordaland

Denne delen bygger på resultater etter underveisevaluering fra deltakerne på de ulike samlingene i kompetanseprogrammet, evaluering av den avsluttende erfaringsamlingen i januar 2015 og prosjektgruppens oppsummeringer i eget evalueringsmøte. Presentasjonen under er delt i fem underpunkter og til slutt en avslutning.

4.1 Samarbeid Høgskolen i Bergen og Hordaland fylkeskommune, regionalavdelingen

Prosjektgruppen startet med en bred tilnærming til tematikken sett fra et faglig ståsted. Etter en lang og god prosess stod vi igjen med en prosjektgruppe som ønsket å fortsette og et prosjekt vi ønsket å presentere og gjennomføre. Prosjektgruppen har bestått av tre rådgivere/spesialrådgivere på folkehelse fra fylkeskommunen, seks fagansatte fra HiB (en fra AHS, fem fra AL) og en fra EVO. Oppsummering vedrørende samarbeidet mellom HiB og HFK:

- Passelig størrelse på prosjektgruppen
- Prosjektgruppen dro i samme retning, utfylte hverandre godt og bidrog med ulik kompetanse inn i arbeidet
- HiB og HFK har blitt godt kjent og fått etablert et reelt samarbeid
- HiB har et samfunnsansvar for å samarbeide med regionen, og HFK har rolle som regional utviklingsaktør i folkehelsearbeidet og skal samarbeide med statlig virksomhet, som f.eks.høgskolen
- Nyttig og lærerikt å gjennomføre undervisning og veiledning sammen
- Enighet om at HiB hadde hovedansvar for det faglige innholdet på samlingene og HFK for utvelgelse av kommuner og skoler samt for den nære og direkte kontakten med kommunene og skolene/SFO'ene
- I ettertid ser vi behov for at henvendelser om nye samarbeidsprosjekter mellom HiB og HFK både skjer via ledere pr mail og telefon samt ved å bruke nettverk, personlige kontakter og ulike fagmiljø
- Dette pilotsamarbeidet var et nybrottsarbeid. Vi ser i ettertid at vi skulle hatt mer tid til både planlegging, gjennomføring og evaluering
- Det var positivt at midlene som ble stilt til rådighet kunne brukes bredt i prosjektene. Mer øremerkete midler, som for eksempel midler til anlegg, kunne blitt meget styrende for prosjektene.
- Vi ser klart at flere fagmiljø både ved HiB og HFK burde vært koblet på
- Vi burde fått forankret prosjektet mye tydeligere i kommuneledelsene og møtet i mars 2014 burde kommet mye før
- HFK ga ekstra mye veiledning ute til de enkelte SFO'ene, dette var viktig fordi fylkeskommunen dermed sikret at alle prosjektene ble tildelt midler
- Det har vært spesielt ressurskrevende for HFK med veiledning ute, men dette har gitt svære positive resultater

4.2 Selve kompetansehevingskurset

- Valg av SFO som kvalitet i nærmiljøet var et godt valg. SFO er en arena som det er gjort lite for, handler om tidlig innsats, men når dessverre ikke alle barn selv om mange barn fra 1. til og med 4. trinn benytter SFO
- Nærmiljøkvaliteter er et noe uklart og mangfoldig begrep, og således utfordrende å forholde seg til. Vi plasserte folkehelse som et sentralt begrep i skolen gjennom SFO
- SFO har et stort potensiale i folkehelsearbeidet og har mange muligheter
- SFO er lite styrt, ingen klare profesjonsgrenser, lite regulert og har til dels stor frihet – dette gjør også at det er lettere å få gjennomført utprøvinger endringer og nytenkning
- Vi registrerer at ledelsen ved skolene i mindre grad stilte på samlingene og det kan skyldes at ledelsen opplevde dette som mindre relevant for dem
- Tilbakemeldinger fra kursdeltakerne på at det faglige innholdet var godt. Tilbakemeldinger i etterkant viser at det burde vært lagt inn mer om prosjektarbeid/-metodikk
- En god fordeling av teori og praktisk arbeid
- Suksess at deltakerne arbeidet med egen SFO mellom samlingene
- Suksess med presentasjoner fra egen SFO hver gang
- Fornuftig å konsentrere seg om noen innsatsområder: kosthold, fysisk aktivitet og inkludering
- Fornuftig at vi tok tak i noen retningslinjer (fysisk aktivitet og kosthold) og at ulike verktøy ble benyttet
- Programmet endret seg litt undervegs i og med at premissene fra Helsedirektoratet ble endret med økonomiske tildelinger undervegs som man ikke kjente til
- Tema som Planprosesser ble løftet frem siste gang, på erfaringsamlingen, gjennom fagforedrag fra Helsedirektoratet – dette fungerte svært godt
- Passelig fordeling av tid til veiledning på samlingene og ute ved de enkelte skolene
- Fornuftig med veiledning sammen fra HiB og HFK

4.3 Spredning/videreføring

- Deltakerne, på kompetanseprogrammet, ble oppfordret til å spre prosjektene på skolens hjemmesider, gjennom samarbeid med frivillige organisasjoner, på møter med FAU og ved å invitere lokalaviser
- HiB la saken på sine nettsider, laget egne saker på intranettet, sendte ut invitasjoner eksternt og internt, orienterte på møter og i miljøene
- HiB inviterte til erfaringsamling på slutten med invitasjon ut til studenter, ansatte, ledelse og til kommuner, fylket og andre aktuelle
- HiB inviterte til dialogmøte mellom Helsedirektoratet, prosjektgruppen og ledelsen ved ulike avdelinger på HiB

- HFK skal lage en egen meldingssak, oppslag på egne nettsider og Idrettsavdelingen tar også prosjekter videre
- HFK har spredt prosjektet på møter, i ulike fora og ut til folkehelsekoordinatorene i andre kommuner
- Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet presenterte prosjektet på Åpningskonferansen i oktober 2013
- Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet ble invitert til dialogmøte og erfaringsamling og er oppfordret til å presenterer prosjekter på egne nettsider. Link til disse nettsidene vil bli tatt med i den nasjonale evalueringsrapporten
- Prosjektene vil også bli spredt ved at de omtales i den nasjonale evalueringsrapporten som leveres Helsedirektoratet 15. februar og publiseres på Helsedirektoratets nettsider

4.4 Evaluering fra deltakerne på kompetanseprogrammet etter de tre første samlingene

På slutten av hver samling ble deltakerne bedt om å komme med egne tanker etter samlingene. På tredje samling fikk de også spørsmål om hva de eventuelt trengte mer kompetanseheving i.

- Lærerikt, spennende, inspirerende, variert, nyttig og interessant kurs
- Kjekt å få høre fra andre SFO'er og ønsker å få til erfaringsutveksling mellom ulike SFO'er
- Fornøyd med oppfølging og veiledning
- Utdfordrende å presentere egne prosjekt, men godt å komme ut av komfortsonen
- Motiverende å være sammen med andre på kurs
- Flott med idemyldringer, gode diskusjoner og bra å dele erfaringer
- Gode og varierte arbeidsmåter på samlingene
- Godt at sosial inkludering ble trukket frem som faglig tema
- Godt å få faglig påfyll, men ønsker enda mer kompetanse på fysisk aktivitet, kosthold og prosjektmetodikk
- Trenger kompetanse på søknadsskriving, rapportskrivning og dokumentasjon

4.5 Evaluering etter erfaringsamlingen 14.01.15

På slutten av erfaringsamlingen ble deltakerne bedt om å fylle ut et evalueringsskjema. Evalueringene er udelt positive til innholdet og gjennomføringen av seminaret. Både innledningen fra Helsedirektoratet og presentasjonene av prosjektene synes å ha gitt seminardeltakerne stort utbytte. Seminardeltakerne som deltok på kompetanseprogrammet ble også spurt om «nye tanker om eget prosjekt». Flere av de som deltok på kompetanseprogrammet fremhever behovet for å spre prosjektet og at de er blitt motivert til å utvide prosjektet.

5. Avslutning

Kompetanseprogrammet er, fra Helsedirektoratets og de fem fylkenes side, et ledd i implementering av den nye folkehelseloven fra 01.01.2012. Utviklingen og gjennomføringen av kompetanseprogrammet i Hordaland har vært et pilotprosjekt på flere vis: Det er etablert et godt og fruktbart samarbeid mellom HFK og HiB, det er etablert gode tverrfaglige samarbeidsrelasjoner internt på HiB, og gjennom programmet har en nådd og fått aktivert en målgruppe som ellers får lite fokus og få tilbud om kompetanseheving. Alt i alt har kompetanseprogrammet i Hordaland med prosjektene i tre kommuner gitt alle parter nyttige og positive erfaringer og ny kompetanse, som er verdt å bygge videre på i framtidige prosjekter.

Bergen, 27. januar 2015

Bjørg Oddrun Hallås
prosjektleder